

Psychodynamické aspekty patologického hráčství

Mgr. Andrea Scheansová, Ph.D.

andreascheans@hotmail.com

PN Bohnice

Dostojevskij, F.M.: Hráč

- *... byl to zvláštní pocit – vzpomínám si jasně, že se ve mně najednou doopravdy, aniž mě k tomu poháněla samolibost, probudila vášnivá touha riskovat. Možná že duše, když prožije tolik dojmů, se jimi nenasycuje, nýbrž se jimi jen rozdražďuje a žádá si nových, silnějších a silnějších dojmů, až do úplného vyčerpání...*
- *Zvláštní věc, nevyhrál jsem dosud, ale jedním, cítím a myslím jako boháč a nedovedu si sám sebe představit jinak....*
- *Byl jsem jako v horečce, položil jsem celou tu hromadu peněz na červenou – a najednou jsem přišel k sobě. Pouze jedinkrát za celý ten večer, za celou hru mě zamrazilo strachem a roztrásly se mi ruce a nohy. S hrůzou jsem pocítil a na okamžik si uvědomil, co by teď pro mne znamenala prohra. Celý můj život byl v sázce!*
- *... podivná věc – od té chvíle, co jsem se dostal ke hře a začal shrabovat ruličky peněz, jako by má láska ustoupila do pozadí...*

Poděkování

- Děkuji vedoucímu práce **Mgr. Miroslavu Charvátovi, Ph.D.** z katedry psychologie FF UPa cenné metodologické vedení.
- Dále děkuji sekretáři pražské skupiny Anonymních gamblerů Františku Trantinovi za zajímavé postřehy, ochotu a pomoc se sběrem dat mezi členy AG.
- Velmi si vážím spolupráce Psychiatrické nemocnice Opava a Psychiatrické nemocnice Kroměříž. Bez vstřícnosti a podpory vedoucích psychologů nemocničních oddělení PhDr. Dobrily Hružové a PhDr. Zuzany Staňové by se tato studie nemohla uskutečnit.
- Nemohu rovněž opomenout poděkování všem patologickým hráčům, kteří věnovali čas vyplnění dotazníku a podělili se o své fantazie, motivy a životní zkušenosti.

Psychodynamika

- znamená stav a pohyb vědomých a nevědomých psychických energií, sil a faktorů organismu. Psychické síly mohou představovat potřeby, pudové pohnutky nebo snahy.
 - Muller, L. & Muller, A.: *Slovník analytické psychologie*

Společenský kontext

- V kultuře, která je tolik orientovaná materiálně a výkonově, je závislost na hazardu typickým obrazem nemoci moderní společnosti. V minulém století se společenské tabu týkalo sexu, v jedenadvacátém století už se týká peněz. Dotaz na výši finančního příjmu a ekonomický status může být citlivější než dotaz na sexuální život.
- V pohledu na kasino i v jeho zvucích vře pokušení. Vysoké sázky na výherních automatech umožňují během okamžiku velkou výhru. Nepotřebujete k tomu komunikovat s druhými – prožitek blaha získáváte jen sami se sebou. Prostředí kasina hazardního hráče obecně chrání před potenciální kritickou odezvou společnosti. Věnuje se mu tam spousta pozornosti, pití a cigarety zdarma, všelijaké bonusy. A s výhrou přichází energie, která symbolicky odpovídá kvalitě erotické.
- Žijeme v kultuře, která obecně oceňuje racionalitu, úspěch a materiální pohodlí. Jednostranný důraz na racionalitu kompenzuje nevědomé hledání iracionality. Božské úctě se těší Peníze a Štěstěna nabízí zasvěcení do iluze blahobytu. Peníze bývají vnímány jako odpověď na všechny potíže a jako vyplnění všech fantazií. Vyhrávat bylo důležité v průběhu celých dějin lidstva – vítězi patřil úsměv bohů.

Analytická psychologie C. G. Junga: synchronicita

- Jung synchronicitu definoval jako akauzální spojující princip mezi psýché nějaké osoby a hmotným světem, jehož základem může být, že se jedná o různé formy téže energie. Experimenty s kartami a kostkami ukázaly, že *některé osoby byly schopny častěji poznat karty, které byly vytahovány z balíčku, nebo odhadnout číslo padlé kostky, než by se dalo očekávat na základě náhody. Zajímavé ovšem je, že po prvních úspěšných pokusech se shoda snižovala a opět stoupla, pokud se podařilo zájem odhadující osoby nabudit.* Psychická energie se tak ukazovala jako faktor pohánějící nevědomé synchronické události. Synchronní události přirozeně živí pověřivost hráče.
- Když se hazardnímu hráči podaří výhra, může to vést k pocitu **inflace**, tedy falešnému pocitu vlastní důležitosti. **Takový prožitek bývá natolik opojný, že se s ním hráč identifikuje. Začne se domnívat, že Štěstěna stojí na jeho straně a má mimořádné schopnosti. Začíná pak jednat z pozice sníženého vědomí a vládne emoční energie vycházející z nevědomí. Hráč ztrácí kontakt s realitou a klesá do patologie.**

Analytická psychologie: Identifikace s archetypem Štěstěny

- C. G. Jung v závislosti spatřoval hledání transcendence. Jeho myšlenkami se inspirovalo hnutí Anonymních alkoholiků a po jeho vzoru vznikla i svépomocná organizace Anonymních gamblerů. Zatímco alkoholik nachází kontakt se spiritualitou v láhvi, hazardní hráč může zakoušet numinózní spojení se Štěstěnou v jejím chrámu, kasinu. Tento intenzivní prožitek, který si lze představit jako poblouznění Štěstěnou, obsahuje kontakt s něčím, co přesahuje, osvobozuje a naplňuje.

Psychoanalýza

- Psychoanalytická škola hazardní hráčství interpretovala především jako **psychický masochismus**. Edmund **Bergler** (1957) poznamenal, že hazardní hráč je ve skutečnosti neurotikem s nevědomým přáním prohrát. Domníval se, že potenciál k hazardu má v naší společnosti každý. Patologický hráč v důsledku riskuje až příliš a je plně zaujat napětím mezi slastí a bolestí, kterou vyvolává sázka a její výsledek.
- **Freud** se v souvislosti s hazardním hráčstvím zamýšlel nad *Dostojevským*. Domníval se, že hráčství je *vytěsněnou masturbací založenou na silných pocitech viny*. U *Dostojevského* byla zajímavá souvislost mezi *zničující hazardní hrou a následnou tvořivostí v psaní*. Jakoby sebeuspokojení uvolňovalo tvořivou psychickou energii.
-
- Podobně **Otto Fenichel** srovnával *hráčské vzrušení se sexuálním vybuzením*. Kladi však *menší důraz na pocity viny* a poukazoval na to, že hazardní hráč zažívá vzrušení a shledává hru zábavnou a nechce přestat. Často se držíci falešný optimismus hazardních hráčů, že vyhrají i navzdory nepříznivým vyhlídkám, považoval za narcistní.
- **D. W. Winnicott** (1971) věnoval pozornost *vztahu tvořivosti a hry*. Dle jeho názoru ve hře nejde ani tak o její obsah, ale spíše o vztah, který hra zahrnuje. Nesouhlasil s Freudovým pojetím hry jako masturbace. V jeho teorii je prostor hry potenciálním prostorem, který se rozprostírá mezi dítětem a matkou. Je to vnitřní i vnější prostor. Hra je nesmírně vzrušující právě proto, že se setkává vnitřní fantazie s vnější realitou.

Design výzkumu

Ve své práci jsem si položila výzkumné otázky, které souvisely s některými povahovými rysy hráčů, jejich životními hodnotami, motivy jejich hazardního hráčství a výchovnými styly v jejich dětství. Zajímalo mne, jestli se dají vysledovat nějaké převažující faktory, což by mohlo být inspirující při terapeutické práci.

Designem výzkumu bylo kvantitativní dotazníkové šetření v klinické populaci patologických hráčů. Jednalo se o nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce. Zvolila jsem analýzy deskriptivní statistiky. Dotazník měl nejvíce otázek s polootevřenými odpověďmi a možností vícečetných odpovědí, dále pak více otázek s uzavřenými odpověďmi v podobě škál.

Vzorek 78 respondentů zahrnoval patologické hráče v rezidenční léčbě a hráče se zkušeností ambulantní či svépomocné léčby, popřípadě v prvním terapeutickém kontaktu. Použila jsem totální výběr.

První výzkumná otázka: **Jaké mají respondenti zkušenosti s hazardem a jaký dopad má hazard na jejich duševní zdraví?**

- Vzorek tvořilo 78 respondentů, z 94% muži. Nejvíce hráčů bylo ve věku 34 let, více než polovina byla kontaktována v průběhu rezidenční léčby, ostatní byli zapojeni do nějaké formy docházkové léčby či s ní měli zkušenost.
- Nejvíce respondentů se léčilo z patologického hráčství poprvé, ale ve vzorku byla vysoká variabilita. **První zkušenost** s hazardní hrou se mezi respondenty objevila nejčastěji **ve věku 15 let. Nejčastější věk**, kdy respondent **začal hrát hazard pravidelně** (alespoň jednou měsíčně), **byl 18 let.** Nejčastější rozdíl mezi první zkušeností s hazardem a pravidelnou hazardní hrou představoval 3-5 let.
- Respondenti **nejčastěji** vnímali, že jim **hazard působí problémy 10 let.** Průměrná délka abstinence byla mezi respondenty 20 měsíců, ačkoli modus byl pouze 2 měsíce. Byla tu tedy opět značná variabilita, daná kombinací respondentů z rezidenční a docházkové formy léčby.
- **Mezi nejčastěji se vyskytujícími duševními potížemi respondenti jmenovali podrážděnost (81%), úzkosti (73%), nespavost (72%), deprese (69%), vyhýbání se, izolaci od rodiny a přátel (60%) a myšlenky na sebevraždu (50%).** Třetina respondentů u sebe vnímala duševní potíže již před začátkem hazardního hraní. Šlo nejčastěji o stavy úzkosti a deprese, poté psychotickou poruchu a zvýšenou konzumaci alkoholu, léků nebo drog.

Druhá výzkumná otázka: **Jaké mají či měli respondenti motivy k hazardu a životní hodnoty v období hráčství?**

Když jste hazardně hrál(a) a ještě jste nepociťoval(a) problém s hráčstvím, o co vám vlastně šlo? (Odpovědi se mohly kumulovat.)

- Nejvýše se umístil motiv se zněním: „Lákala mě představa, že bych mohl(a) lehce získat větší obnos peněz, přijít k nim bez práce.“ Měl mezi respondenty četnost 79%.
- Druhým nejčastějším motivem bylo: „Pokud jsem nevyhrával(a), vkládal(a) jsem další a další peníze, dokud jsem nějaké měl(a), abych se dočkal(a) výhry.“ Objevil se u 61% respondentů.
- Třetí motiv, který měl četnost 52%, zněl: „Nechával(a) jsem se unášet fantaziemi, co bych si za vyhrané peníze pořídil(a).“
- Motiv s četností 42%: „Potřeboval(a) jsem se úplně odreagovat, vypnout.“
- Motiv s četností 41%: „Vzrušovala mě nejistota a napětí, zdali vyhraji, nebo prohraji.“
- Motiv s četností 41%: „Často jsem se v běžném životě nudil(a) a pocíťoval(a) prázdnotu, ale při hře jsem se cítil(a) šťastný(á).“
- Motiv s četností 36%: „Výhra pro mě představovala potvrzení, že jsem dost dobrý(á) nebo chytrý(á).“
- Motiv s četností 36%: „Bavilo mě prostředí herny/kasina a poskytovaný servis.“
- Motiv s četností 35%: „Hazardní hra pro mě představovala relax od stresu v práci.“

Když jste již pocíval(a) problémy způsobené hráčstvím, co vás vedlo k tomu v hazardu pokračovat? (Odpovědi se mohly kumulovat.)

- Nejvýše se umístil motiv: „Namlouval(a) jsem si, že pomocí vyhraných peněz se mi podaří snížit finanční ztráty a dluhy.“ Měl četnost 81%.
- Druhý nejčastější motiv s četností 59% zněl: „Nechtěl(a) jsem se smířit s představou, že ty peníze, co jsem prohrál(a), už nedostanu zpět.“
- V pořadí četnosti třetí motiv se objevil v 56%: „Potřeboval(a) jsem ten prožitek vzrušení, hazard byl pro mne jako droga.“
- Motiv s četností 42% : „Nehleděl(a) jsem na peníze, chtěl(a) jsem zase zažít ten silný prožitek štěstí nebo vzrušení, který jsem jinde nedokázal(a) získat.“
- Motiv s četností 42% : „Herna či kasino byly mým útočištěm, kde po mně nikdo nic nechtěl, nikdo mě nekritizoval.“
- Motiv s četností 36%: „Stále jsem se neuměl jinak odreagovat, odpoutat od každodenních starostí.“
- Jiné motivy, které se jednotlivě vyskytly s četností dohromady 5%: „myslel jsem, že znám ten systém, jen to chtělo vytrvat a nasypat tam více peněz, zlomit tu smůlu“, „když jsem měl problémy s přítelkyní, chodil jsem si čistit hlavu“, „svoboda, adrenalin“.

- Lze shrnout, že prvotními motivy k hazardní hře byly nejčastěji fantazie spojené se snadným finančním ziskem, potřebou zažít pocit vítězství a fantazie o bohatství.
- Motivem pokračovat v hazardu v době, kdy již měl škodlivé důsledky, bylo získat zpět prohrané peníze a prožívat opakovaně silné vzrušení.

Zkuste seřadit následující hodnoty podle toho, jak pro vás byly v životě významné v době, kdy jste intenzivně hazardně hrál(a): citové naplnění, nové zážitky, materiální zabezpečení, sexuální vzrušení, zaměstnání, přátelství, být dobrý rodič, být úspěšný, péče o zevnějšek, smysl života, něco jiného...

- Dle středních hodnot průměru se životní hodnoty v době hráčství vyskytly mezi respondenty v následujícím pořadí prvních pěti:

- 1. Materiální zabezpečení**
- 2. Citové naplnění v partnerském vztahu**
- 3. Zaměstnání, které naplňuje a baví**
- 4. Sexuální vzrušení a erotika**
- 5. Nové zážitky a dobrodružství**

Dle středních hodnot modu se životní hodnoty mezi respondenty v době hráčství objevily v podobném pořadí: 1.-2. Materiální zabezpečení, 1.-2. Citové naplnění v partnerském vztahu, 3. Nové zážitky a dobrodružství, 4. Zaměstnání, které naplňuje a baví, 5. Sexuální vzrušení a erotika

- Lze tedy shrnout, že pro respondenty v době, kdy hazardně hráli, bylo nejdůležitější materiální zabezpečení, citové naplnění v partnerském vztahu, seberealizace v zaměstnání a vzrušení v rovině erotické či nových zážitků.
- Význam těchto hodnot by se dal psychodynamicky interpretovat jako potřeba bezpečí a jistoty, láskyplného přijetí, ocenění (Winnicottova lesku v očích matky) a kontaktu se svým autentickým já (nikoli falešným self). Tyto potřeby se ozývají u lidí s narcistním zraněním.

Třetí výzkumná otázka: **Do jaké míry se u respondentů vyskytují určité povahové rysy, jako je soutěživost, tendence k rizikovému jednání, vyhledávání vzrušení a sklon ke lhaní?**

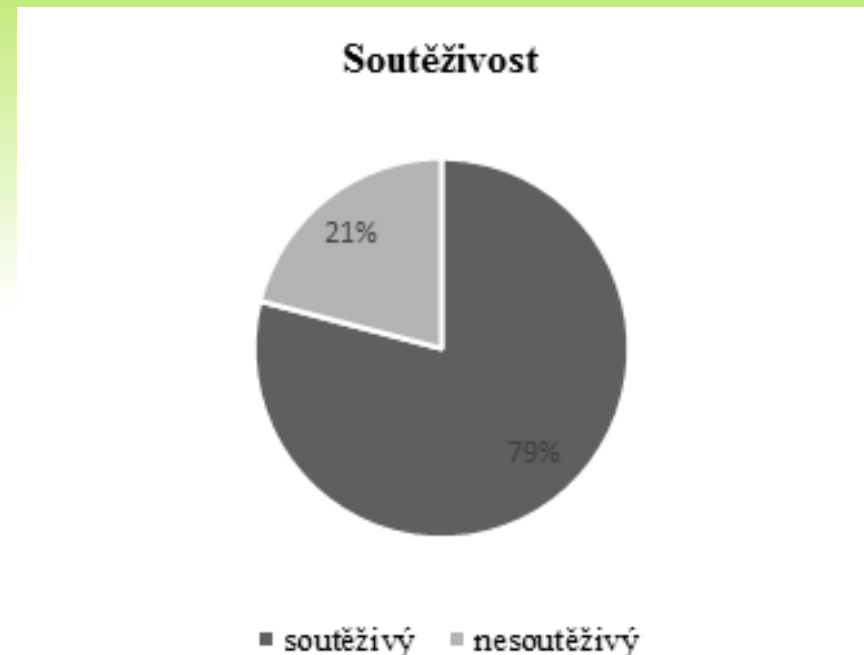
V jaké míře máte sklon riskovat i v jiných oblastech života?

- Nejčteněji zastoupenou kategorií, kde 51,3% respondentů odpovědělo ano, bylo: „Ohrožování svého zdraví (např. konzumace návykových látek, zanedbávání lékařské péče, nedodržování pravidelného jídla, spánku, apod.)“.
- Druhou kategorií s četností odpovědi ano 46,2% bylo: „Ve sportu (např. nedodržování bezpečnosti či pravidel, adrenalinové sporty, apod.)“.
- V pořadí třetí kategorií s četností odpovědi ano 38,5% bylo: „V erotických vztazích (ohrožení partnerského vztahu či svých jiných hodnot různými sexuálními dobrodružstvími)“.
- Čtvrtou kategorií s četností odpovědi ano 33,3% bylo: „V zaměstnání (např. vědomé opomíjení důležitých úkonů, půjčování si peněz na vlastní účely, apod.)“.
- Pátou kategorií s četností odpovědi ano 32,1% bylo: „Ve finančních investicích (např. kupování akcií, cenných předmětů za účelem pozdějšího finančního zisku, apod., včetně podnikání)“.
- Nejnižše se umístila kategorie „Porušování zákona (včetně různých předpisů, např. ohledně jízdy autem, placení daní apod.)“ s četností odpovědi ano 29,5%.

- Na základě kvalitativního inquiry a zkušeností z terapeutické praxe se domnívám, že nejvýše zastoupená kategorie oblasti zdraví představuje spíše důsledek hazardního hráčství v podobě zanedbávání péče o své zdraví v době, kdy respondent hazardně hrál, ale i v době prvního roku abstinence, kdy zažívá stále ohromný stres z tlaku věřitelů, aby splatil finanční dluhy v nereálně vysokých částkách a co nejkratší době (navíc se ztratou iluze, že prohrané peníze vyhraje nazpět). V důsledku toho nedodrží rovnováhu pracovní aktivity a odpočinku, zanedbává pravidelný spánek a vhodnou životosprávu. Oproti tomu sport a erotika by mohly představovat oblasti, které slouží ventilaci potřeby riskantního jednání jako osobnostního rysu nezávisle na hazardním hráčství.

Řekl(a) byste o sobě, že jste soutěživý typ?

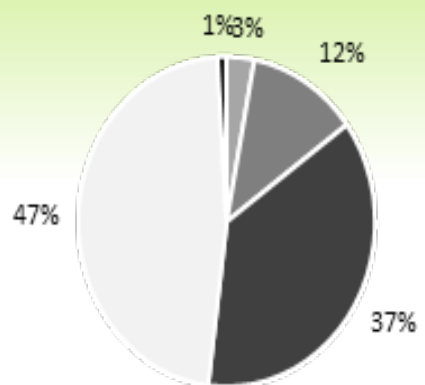
- 79% respondentů odpovědělo na tuto otázku souhlasně.
- Z psychodynamického hlediska lze vysokou četnost hodnocení přítomnosti osobního rysu soutěživosti mezi respondenty přičítat narcistním rysům osobnosti v podobě potřeby uznání a potvrzení hodnoty sama sebe v podobě jakékoli výhry. Důvodem bývá nedostatek přijetí a bezpodmínečné lásky v raném dětství od primární pečující osoby.

Nakolik jste měl(a) ve zvyku říkat svému okolí nepravdu či zatajovat významné informace a mlžit v komunikaci?

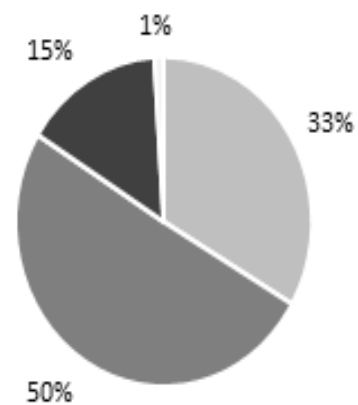
- S rozvojem patologického hráčství respondenti v podstatně větší míře začali lhát a mlžit v komunikaci. Zatímco v době před rozvojem patologického hráčství pouze 15% respondentů velmi často nebo stále lhalo a mlžilo v komunikaci, v době patologického hráčství to bylo 83% respondentů. Na základě tohoto rozdílu si troufám tvrdit, že lhaní a mlžení v komunikaci u tohoto vzorku patologických hráčů náleželo ve většině případů symptomu závislostního chování, nikoli jejich osobnostnímu rysu a priori.

Lhaní před hráčstvím

■ stále ■ velmi často ■ občas ■ zřídka ■ nikdy

Lhaní v době hráčství

■ stále ■ velmi často ■ občas ■ zřídka

Když říkáte svému okolí nepravdu či zatajujete významné informace a mlžíte v komunikaci, co je vlastně důvodem?

- Nejvýše se umístil motiv se zněním: „Mám strach z negativních následků.“ Měl mezi respondenty četnost 64%.
- Druhým nejčastějším motivem bylo: „Abych nezklamal(a).“ Objevil se u 60% respondentů.
- Motiv s četností 47%: „Je to z pohodlnosti, abych se vyhnul(a) dalším otázkám a možnému konfliktu.“
- Motiv s četností 37%: „Abych působil(a) lépe na ostatní a byl(a) oblíbený(á).“
- Motiv s četností 17%: „Jen z principu, že mi vadí kontrolující dotazy a vnímám to jako omezování své svobody.“
- Jiné motivy, které se jednotlivě objevily v četnosti dohromady 6%, zněly: „nechci nikoho zatěžovat svými problémy“, „vidím to stádo, jak se chová. Mám jiná názory. A za ty se stydím...“, „abych neubližoval lidem kolem mě, milosrdná lež“, „chránit své zájmy“, „když jsem hrál, tak už jsem pak ani nevěděl, co je pravda a co ne“.

- Lze shrnout, že nejčastějším motivem ke lhaní a mlžení v komunikaci mezi respondenty byl strach z negativních následků a obavy ze zklamání blízkých lidí. Z psychodynamického hlediska si dovolím interpretovat, že obsah zmíněných motivů poukazuje na význam citové vazby v mezilidských vztazích patologických hráčů. Hovoří tedy ve prospěch spíše narcistních rysů osobnosti, nikoli asociálních.

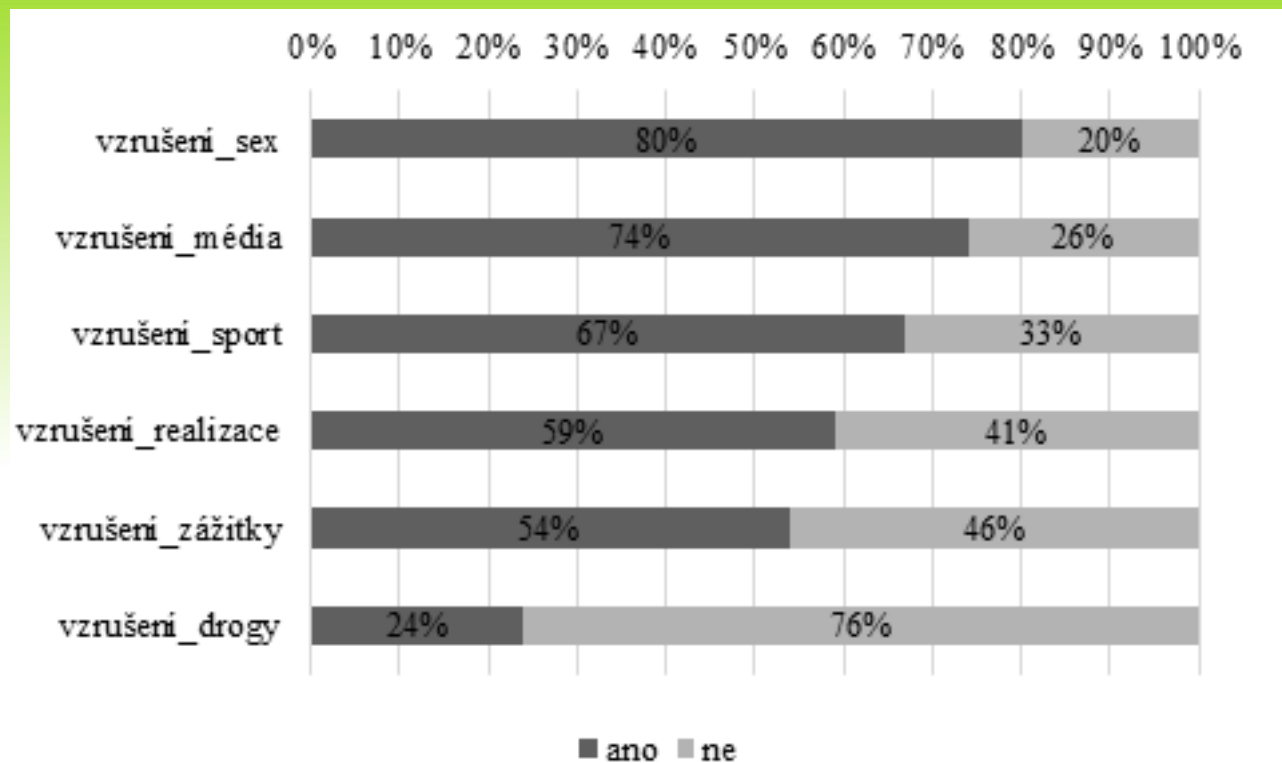
Co pro vás vlastně znamenají peníze?

- Nejvýše se umístil symbolický význam: „Peníze pro mne znamenají svobodu.“ Měl mezi respondenty četnost 76%.
- Druhým nejčastějším symbolickým významem bylo: „Peníze pro mne znamenají materiální pohodlí a luxus.“ Objevil se u 63% respondentů.
- Symbolický význam s četností 41%: „Peníze pro mne znamenají bezpečí.“
- Symbolický význam s četností 21%: „Peníze pro mne znamenají atraktivitu a oblíbenost v očích jiných lidí.“
- Symbolický význam s četností 17%: „Peníze pro mne znamenají moc nad některými lidmi.“
- Symbolický význam s četností 10%: „Peníze pro mne nic neznamenaají, jsou to jen papírky.“
- Jiné symbolické významy, které se objevily jednotlivě v četnosti dohromady 9%, zněly: „peníze budou, my nebudeme“, „peníze hýbou světem ve všech směrech“, „nutnost k přežití v dnešní době“, „pouze nástroj k dosažení svých cílů“, „znamenají možnost zaplatit za to, co potřebuji“, „znamenají pro mě bezpečí, které budu mít, když splatím dluhy“, „ukazují, že jsem výjimečný a že se za to nemusím stydět, protože jsem úspěšný“, „znamenají riziko“.

- Porozumění symbolickému významu peněz pro patologického hráče považují za předpoklad úspěšné psychoterapie.
- Lze shrnout, že peníze pro respondenty nejčastěji symbolizovaly svobodu a materiální pohodlí. Z psychoanalytického hlediska si dovolím interpretovat silný důraz na materiální pohodlí mezi respondenty jako hypoteticky v raném dětství nedostatečně uspokojenou potřebu sycení orálního stadia, která psychologicky zajišťuje do života pocit jistoty a bezpečí. Vysoká hodnota svobody může být vnímána jako protiklad bezmoci, tedy opět může poukazovat na frustraci psychologických vývojových potřeb v dětství.

Jste člověk, který ke spokojenému životu potřebuje v některých rovinách života vzrušení?

- Nejčteněji zastoupenou kategorií, kde 80% respondentů odpovědělo ano, byla: „Rovina sexuálních a erotických zážitků“.
- Druhou kategorií s četností odpovědi ano 74% bylo: „Sledování napínavých příběhů či sportovních utkání v televizi, rozhlase či četbou“.
- V pořadí třetí kategorií s četností odpovědi ano 67% byl: „Aktivní sport“.
- Čtvrtou kategorií s četností odpovědi ano 59% byla: „Rovina seberealizace (nové pracovní projekty, výzvy, jak ukázat své schopnosti a dovednosti)“.
- Pátou kategorií s četností odpovědi ano 54% bylo: „Vyhledávání úplně nových zážitků“.
- Nejnižše se umístila kategorie „Užívání psychotropních látek (alkohol, marihuana, amfetamin a jiné drogy)“ s četností odpovědi ano 24%.
- Jiné jmenované oblasti, které respondenti jednotlivě uvedli, obsahovaly: „vandry, adrenalinové sporty“, „spiritualita“, „graffiti“.

- Lze shrnout, že respondenti uváděli ve více oblastech života potřebu vzrušení, v nejvyšší míře v oblasti erotiky a sportu. Ačkoli v některých případech dochází ke kombinaci gamblingu s abúzem psychotropních látek, nelze říci, že by k tomu většina patologických hráčů v tomto vzorku inklinovala.

Domníváte se, že váš problém s hazardním hráčstvím mohl vzniknout kvůli tomu, že máte určité povahové rysy a životní zkušenosti, nebo je to jen shoda okolností, velká dostupnost hazardu a vliv společnosti?

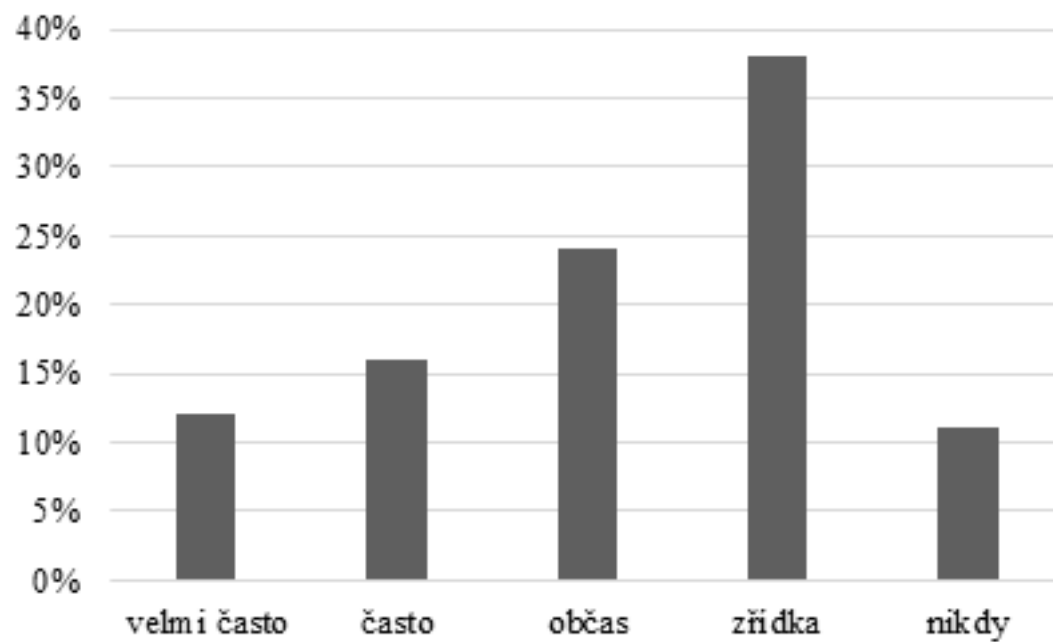
- Nejvyšší četnost 54% měl mezi respondenty názor: „Asi to souvisí stejným dílem jak s mou povahou a zkušenostmi v životě, tak i s širokou dostupností hazardu v naší zemi.“
- 33% respondentů se přiklánělo k názoru, že jejich patologické hráčství souvisí spíše či určitě s jejich povahou a zkušenostmi v životě.
- 13% respondentů se domnívalo, že jejich patologické hráčství souvisí spíše či určitě s širokou dostupností hazardu v naší zemi a může se to stát komukoli.

Čtvrtá výzkumná otázka: **Jaké měli respondenti zkušenosti v dětství a jaké výchovné vlivy na ně působily?**

Cítil(a) jste se někdy během dětství či dospívání materiálně znevýhodněný(á) ve srovnání s ostatními dětmi? Zažil(a) jste, že by vaši rodiče vám neposkytli něco z toho, co pro ostatní děti bylo běžné (například oblíbené hračky, nové oblečení, elektronika, školní výlety, prázdninové pobyty apod.)?

- Záměrem této otázky bylo zjistit, zdali případné nadhodnocování významu peněz a materiálního zabezpečení u respondentů nesouvisí s pocitem méněcennosti vyvolaného materiálním nedostatkem v dětství ve srovnání s ostatními dětmi.
- 51% respondentů se cítilo materiálně znevýhodněných ve srovnání s ostatními dětmi alespoň občas (odpovědi občas, často a velmi často). Zbylých 49% respondentů se převážně necítilo materiálně znevýhodněných ve srovnání s ostatními dětmi (odpovědi zřídka a nikdy).
- Domnívám se tedy, že zkušenost materiálního znevýhodnění v dětství nemá pro rozvoj patologického hráčství zásadnější význam.

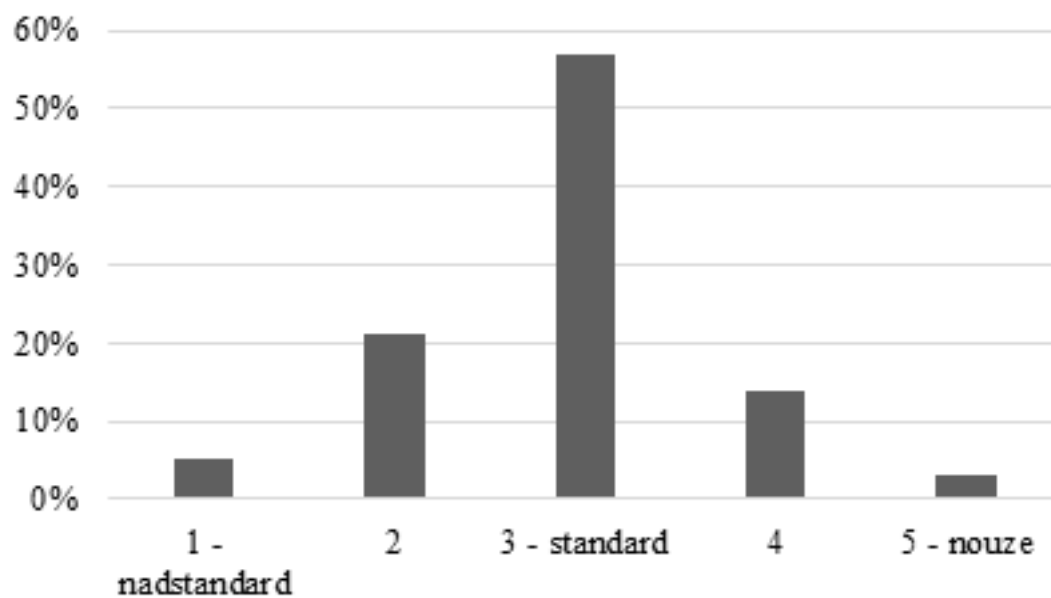
Materiální znevýhodnění v dětském kolektivu

Ohodnoťte, v jaké míře byla vaše rodina finančně zabezpečená, když jste vyrůstal(a).

- Tato otázka měla ověřit možnost vlivu ekonomické nouze rodiny respondenta na jeho případně snížené sebehodnocení a nadhodnocování významu peněz pro jeho sebedůvěru. Naopak nadstandardní materiální zabezpečení by mohlo být příčinou nízkého respektu k hodnotě peněz a rozhazovačnosti, jejímž jedním z projevů může být i hráčství.
- Více než polovina respondentů (57%) vyrůstala v rodině, která byla standardně finančně zabezpečená. 26% respondentů se cítilo ve své rodině během dětství lépe finančně zabezpečených oproti standardu, 17% respondentů se cítilo ve své rodině během dětství hůře finančně zabezpečených oproti standardu.
- Na základě výsledků v tomto vzorku respondentů se domnívám, že úroveň finančního zabezpečení rodiny v dětství nemá ve většině případů vliv na rozvoj patologického hráčství.

Ekonomické zabezpečení rodiny

Jak byste popsali(a), že vaše matka zacházela s penězi?

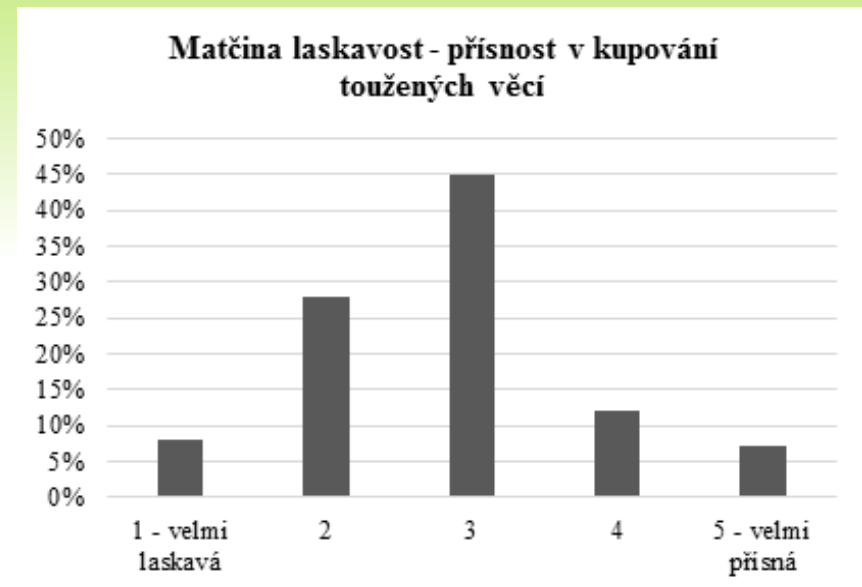
- Záměrem otázky bylo vysledovat, zdali se mezi matkami patologických hráčů v tomto vzorku respondentů objevil nějaký převládající způsob zacházení s penězi či výchovný přístup. Pokud by se ukázala nadměrná šetřivost či rozhazovačnost matky, dalo by se předpokládat, že způsob matčina zacházení s penězi ovlivnil vztah jejího dítěte, v tomto případě respondenta, k penězům a mohl se podílet u něho na rozvoji hráčství.
- Nejvýše se umístil způsob zacházení s penězi ve znění: „Matka s penězi dobře hospodařila.“ Měl mezi respondenty četnost 76%.
- Výchovný přístup s četností 49%: „Matka mě učila vážit si peněz.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 24%: „Matka nevydávala peníze na zábavu a méně potřebné věci.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 13%: „Matka nedokázala mít finanční rezervu na horší časy.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 9%: „Když měla matka peníze, chtěla nám dopřát něco navíc a někdy kupovala méně potřebné věci, zatímco později neměla na to základní.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 8%: „Matka s penězi nenakládala rozumně.“
-

Ohodnoťte, v jaké míře byla vaše matka obecně šetrivá či rozhazovačná.

- 39% respondentů hodnotilo, že jejich matka byla spíše šetrivá (stupeň 2), dalších 33% respondentů odpovědělo, že matka byla rozhodně šetrivá (stupeň 1). Celkem tedy 72% respondentů u své matky vnímalo sklon k šetrivosti.
- 24% respondentů svou matku nevnímalo ani jako šetrivou, ani jako rozhazovačnou, tedy ve střední poloze (stupeň č. 3).
- Pouze 4% respondentů odpovědělo, že jejich matka byla spíše rozhazovačná (stupeň č. 4), nikdo svou matku nehodnotil jako rozhodně rozhazovačnou (stupeň č. 5).

Ohodnoťte, v jaké míře byla vaše matka přísná či laskavá co se týče kupování věcí, po kterých jste toužil(a), např. hračky, oblečení, výlety, apod.

- 45% respondentů svou matku vnímalo ve střední poloze mezi laskavostí a přísností (stupeň č. 3).
- 36% respondentů vnímalo matku jako laskavou v kupování toužených věcí (stupeň 1 a 2).
- 19% respondentů svou matku vnímalo jako přísnou v kupování toužených věcí (stupeň 4 a 5).

- Lze shrnout, že u výrazné většiny respondentů (76%) jejich matky s penězi dobře hospodařily. U téměř 50% respondentů je matky učily vážit si peněz. 72% respondentů u své matky hodnotilo sklon k šetřivosti. Co se týče kupování toužených věcí, matky respondentů vykazovaly ponejvíce (45%) střední pozici mezi laskavostí a přísností, poté více sklon k laskavosti než přísnosti. Na základě zjištěných dat si troufám vyslovit tvrzení, že ve vzorku patologických hráčů této studie nebylo zaznamenáno nijak nezdravé zacházení matek s penězi, ani nadhodnocování či znehodnocování významu peněz matkami při výchově respondentů. Naopak se zdálo, že matky respondentů si často peněz vážily a rozumně s nimi nakládaly. Je tedy nepravděpodobné, že by vztah matek k penězům měl ve většině případů vliv na rozvoj patologického hráčství u respondentů.

Jak byste popsal(a), že váš otec zacházel s penězi?

- Záměrem otázky bylo vysledovat, zdali se mezi otci patologických hráčů – především mužů – v tomto vzorku respondentů objevil nějaký převládající způsob zacházení s penězi či výchovný přístup. Pokud by se ukázala častější vysoká pracovitost a úspěšnost otce v zabezpečení rodiny, mohla by u některých synů hypoteticky podněcovat podvědomou touhu být stejně nebo více úspěšný jako otec za méně pracovní energie (hazard jako způsob snadného zbohatnutí a touha vyrovnat se otci či ho překonat). Podobně pokud by otec nedokázal rodinu potřebně finančně zabezpečit, mohlo by to u syna budit přání dokázat opak, tedy zajistit sobě a své rodině materiální blahobyt. Pokud by otec měl tendenci k hazardnímu zacházení s penězi, popř. podvodnému zisku peněz, mohlo by to představovat tendenci syna opakovat otcův vzorec jednání. Takové způsoby otcova zacházení s penězi by mohly přispívat k rozvoji hráčství u respondenta.
- Nejvýše se umístil způsob otcova zacházení s penězi ve znění: „Otec dokázal rodinu dobře zabezpečit.“ Měl mezi respondenty četnost 56%.
- Výchovný přístup s četností 40%: „Otec si peněz vážil a učil mě zvažovat, za co a kdy je vhodné peníze vynakládat.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 15%: „Otec si někdy peníze půjčoval od jiných lidí nebo institucí.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 10%: „Otec vždy toužil naši rodinu nadprůměrně finančně zabezpečit, ale nedokázal to.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 10%: „Otec ve společnosti peníze utrácel, aby lidem ukazoval, že se má dobře, ale pak mu peníze později chyběly.“
- Způsob zacházení s penězi s četností 8%: „Otec neplnil vyživovací povinnost a nepřispíval do rodinného rozpočtu.“
-

Ohodnotte, v jaké míře byl váš otec obecně šetrivý či rozhazovačný.

- 53% respondentů u svého otce vnímalo sklon k šetrivosti (stupeň 1 a 2).
- 28% respondentů svého otce nevnímalo ani jako šetrivého, ani jako rozhazovačného, tedy ve střední poloze (stupeň 3).
- 19% respondentů u svého otce vnímalo sklon k rozhazovačnosti (stupeň 4 a 5).

Ohodnoťte, v jaké míře ctil váš otec pracovitost nebo snadný zisk peněz.

74% respondentů u svého otce vnímalo důraz na pracovitost (stupeň 1 a 2).

19% respondentů svého otce charakterizovalo ve střední poloze, tedy ani s důrazem na pracovitost, ani se snahou o snadný zisk peněz (stupeň 3).

6% respondentů u svého otce vnímalo důraz na snadný zisk peněz (stupeň 4 a 5).

- Lze shrnout, že u o něco více než poloviny respondentů (56%) otcové dokázali rodinu dobře finančně zabezpečit. Polovina respondentů (53%) u svého otce hodnotila sklon k šetřivosti. Tři čtvrtiny respondentů (74%) u svého otce vnímalo důraz na pracovitost oproti snaze o snadný zisk peněz. Na základě zjištěných dat v tomto vzorku patologických hráčů lze říci, že u otců rozhodně nepřevažoval nějak nezdravý způsob zacházení s penězi. Polovina respondentů měla otce pracovité a schopné finančně rodinu zabezpečit. Pokud by tedy z hlediska psychodynamiky mohl ovlivnit u některých respondentů otcův vztah k penězům rozvoj hráčství u syna, mohlo by to představovat podvědomou snahu otce překonat a dosáhnout finančního úspěchu s menší vynaloženou pracovní energií.

Vyžadoval od vás někdo z rodičů, abyste podával(a) co nejlepší výkon ve škole či nějaké jiné aktivitě (sport, výtvarné či hudební dovednosti apod.)? Abyste byl(a) zkrátka co nejúspěšnější?

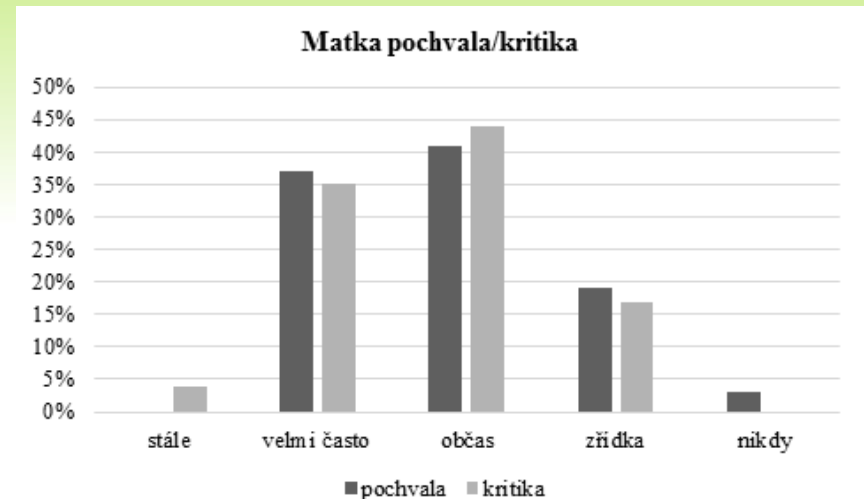
- Zajímalo mne, zdali rodiče respondentů na své děti vytvářeli tlak na výkon. Pokud ano, bylo možné, že zažívali lásku od svých rodičů podmíněnou výkonově, což by mohlo přispívat k rozvoji narcistních rysů osobnosti. V takovém případě hazardní hra může odehrávat nevědomé volání po potvrzení svých kvalit a nároku na lásku formou toužené výhry. Důsledkem pak může být i zvýšená soutěživost jako typický osobní rys hazardních hráčů.

- Lze shrnout, že ve výchově respondentů se častěji uplatňoval požadavek výkonu ze strany rodičů (64% matek a 67% otců). Je tedy možné, že u některých respondentů očekávání co nejlepšího výkonu mohlo podnítit narcistní rysy osobnosti a nutkavou potřebu ověřovat své schopnosti v různých životních situacích snahou o vítězství. Neplatí to však zdaleka ve všech případech.

Jak často jste od své matky zažíval(a) pochvalu a kritiku?

- Záměrem otázky bylo vysledovat, zdali respondenti byli svou matkou v dětství přiměřeně chváleni i kritizováni. V případě, že by v dětství zažívali více kritiky, mohlo by to mít dopad na rozvoj narcistních rysů osobnosti, konkrétně nedostatečné sebedůvěry a potřeby dokazovat vlastní hodnotu soutěživostí a pocitem vítězství v různých oblastech života, včetně hazardu.
- 37% respondentů hodnotilo, že od své matky v dětství zažívali pochvalu velmi často. 41% respondentů matka chválila občas.
- Celkem 39% respondentů tedy v dětství bylo kritizováno při nejmenším velmi často svou matkou.

- Lze shrnout, že 78% respondentů zažívalo od své matky pochvalu alespoň občas. 61% respondentů zažívalo občas či zřídka od své matky kritiku. Je zjevné, že matky respondentů ve většině případů nevykazovaly nápadnější hodnocení svých dětí směrem k pochvale ani kritice. Přesto mi však přijde důležité, že až 22% respondentů zažívalo v dětství pochvalu od své matky pouze zřídka či vůbec. Podobně 39% respondentů bývalo v dětství svou matkou kritizováno velmi často.

Jak často jste od svého otce zažíval(a) pochvalu a kritiku?

- 48% respondentů otec chválil minimálně občas. 44% respondentů bylo v dětství chváleno svým otcem nanejvýš zřídka.
- Celkem 40% respondentů v dětství bylo kritizováno při nejmenším velmi často svým otcem.

- Lze shrnout, že 48% respondentů zažívalo od svého otce pochvalu alespoň občas. 40% respondentů zažívalo velmi často (či stále) od svého otce kritiku. Je zjevné, že otcové respondentů byli obecně ke svým dětem kritičtější ve srovnání s matkami. Přičítala bych to však obecnému výchovnému trendu euroamerické kultury, kdy je otec ve výchově dětí spíše nositelem dodržování pravidel a matka poskytuje citovou podporu vřelé náruči a přijetí. Nelze říci, že by otcové respondentů vykazovali ve většině případů nápadnější hodnocení svých dětí směrem k pochvale či kritice.

Závěr

- Psychologie hazardního hráče v sobě kloubí potřebu vzrušení, ambice, potřebu uznání, houževnatost. Bohužel však i zoufalé volání o oživení duše formou intenzivního prožitku, volání po svobodě a bezpečí v podobě finančního nadbytku a smutnou svolnost dát všanc celou svou existenci, riskovat existenční debakl, pro prchavý prožitek euforie či iluze moci.